

PATVIRTINTA
Statistikos departamento prie
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
generalinio direktoriaus
2007 m. gegužės 25 d. įsakymu Nr. DĮ-134

NARYSTĖS ORGANIZACIJŲ (POLITINIŲ PARTIJŲ, PROFESINIŲ SAJUNGŲ IR ASOCIACIJŲ) ŪKINĖS FINANSINĖS VEIKLOS TYRIMO METODIKA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

I. IŽANGA

1. Narystės organizacijų (politinių partijų, profesinių sąjungų ir asociacijų), (toliau – narystės organizacijų) ūkinės finansinės veiklos tyrimo metodikos (toliau – metodika) tikslas – aprašyti pagrindines sąvokas, statistinių duomenų šaltinius, statistinio tyrimo atlikimo metodus, statistinės informacijos rengimą ir pateikimą vartotojams.

II. TRUMPA APŽVALGA

2. Narystės organizacijų ūkinės finansinės veiklos tyrimo (toliau – tyrimas) objektas – ataskaitiniais metais veikiančios narystės organizacijos – politinės partijos, profesinės sąjungos, asociacijos.
3. Ataskaitinis duomenų pateikimo laikotarpis – kalendoriniai metai.
4. Narystės organizacijų visumos statistinių rodiklių įvertinimas atliekamas nuo 2004 m.

III. TIKSLAS

5. Tyrimo tikslas – įvertinti narystės organizacijų turimas lėšas, uždirbtas pajamas, išlaidas, ilgalaikį materialųjį ir nematerialųjį turtą. Suvestiniai statistiniai duomenys panaudojami bendrojo vidaus produkto (BVP) skaičiavimui.

IV. REGLAMENTUOJANTYS TEISĖS AKTAI

6. Tyrimą reglamentuojantys teisės aktai:

- 6.1. Lietuvos Respublikos statistikos įstatymas (Žin., 1993, Nr. 54-1048; 1999, Nr. 114-3299);
- 6.2. 1996 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2223/96 dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Bendrijoje (OL 2004 m. specialusis leidimas, 10 skyrius, 2 tomas, p. 3), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2003 m. birželio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1267/2003 (OL 2004 m. specialusis leidimas, 10 skyrius, 3 tomas, p. 278);
- 6.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 16 d. nutarimas Nr. 569 „Dėl Europos nacionalinių sąskaitų sistemos diegimo“ (Žin., 2001, Nr. 43-1515);

6.4. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. lapkričio 22 d. įsakymas Nr. 1K–372 „Dėl pelno nesiekiančių ribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sudarymo ir pateikimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 171-6342);

6.5. Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas (Žin., 2004, Nr. 25-745);

6.6. Lietuvos Respublikos prekybos, pramonės ir amatų rūmų įstatymas (Žin., 1995, Nr. 99-2201);

6.7. Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymas (Žin., 1990, Nr. 29-692, 2004, Nr. 54-1831);

6.8. Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas (Žin., 1991, Nr.34-933).

V. PAGRINDINĖS SĄVOKOS

7. Metodikoje naudojamos sąvokos:

7.1. **Pelno nesiekianti organizacija** – organizacija, kuri siekia įgyvendinti savo įstatuose numatytus visuomenei naudingus tikslus, o iš ūkinės finansinės veiklos gauto pelno neskirsto savo nariams ir steigėjams.

7.2. **Asociacija** – savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus. Asociacijos nariai gali būti 18 metų sulaukę veiksnius fiziniai asmenys ir (ar) juridiniai asmenys (Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas).

7.3. **Prekybos, pramonės ir amatų rūmai** – savanoriški juridinių ir fizinių asmenų, užsiimančių Lietuvos Respublikos įstatymų reglamentuojama ekonomine veikla, susivienijimai, pelno nesiekiančios organizacijos, įgyvendinančios verslo savivaldos principus (Lietuvos Respublikos prekybos, pramonės ir amatų rūmų įstatymas).

7.4. **Profesinė sąjunga** – savanoriška, savarankiška ir savaveiksmė organizacija, atstovaujanti ir ginanti darbuotojų profesines darbo, ekonomines, socialines teises bei interesus (Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas).

7.5. **Politinė partija** – savo pavadinimą turintis, pagal Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymą įsteigtas viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti savo narių politinius interesus, padėti išreikšti Lietuvos Respublikos piliečių politinę valią, siekti dalyvauti įgyvendinant valstybės valdžią ir savivaldos teisę.

7.6. **Lėšos** – tai einamieji pervedimai, kuriuos Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar kiti instituciniai sektoriai negražintinai suteikia įstaigos veiklai plėtoti (pervedimai pinigais ar natūra, gauti šalyje ar iš užsienio).

7.7. **Nario mokesčiai** – savanoriški įnašai pinigais. Narystės organizacijos, teikiančios paslaugas verslo įmonėms yra finansuojamos atitinkamų verslo įmonių, kurios moka įnašus arba mokesčius.

7.8. **Labdara** – šalpos ir pagalbos tikslui negražintinai duodamos piniginės lėšos, materialinės vertybės, nemokamos paslaugos fiziniams asmenims.

7.9. **Parama** – negražintinai perduodamos piniginės lėšos, materialinės vertybės, nemokamos paslaugos juridiniams asmenims, turintiems paramos gavėjo statusą.

7.10. **Pajamos (be PVM)** – per ataskaitinį laikotarpį už parduotą produkciją ir atliktas paslaugas uždirbtos pajamos, įskaitant ir pajamas iš kitos įmonės veiklos bei finansinės investicinės veiklos (šioms pajamoms priskiriamos palūkanos už finansinėse institucijose laikomą turtą, valiutos perkainojimo teigiama įtaka, valiutų kursų pasikeitimo teigiama įtaka ir kita).

7.11. **Išlaidos** – visos per ataskaitinį laikotarpį patirtos išlaidos.

7.12. **Ilgalaikis materialusis turtas** – turtas, kuris suteikia ūkio subjektui ekonominės naudos ilgiau nei vienerius metus ir kurio įsigijimo (pasigaminimo) savikaina yra ne mažesnė už ūkio subjekto nusistatytą minimalią ilgalaikio materialiojo turto vertę.

7.13. **Ilgalaikis nematerialusis turtas** – nepiniginis turtas, neturintis materialios formos, kuriuo ūkio subjektas disponuoja ir kurį naudodamas tikisi gauti tiesioginės ir netiesioginės ekonominės naudos (įgytos licencijos, patentai, prekybos ženklai, prestižas, atliktų tyrinėjimų ir plėtos darbų savikaina).

VII. KLASIFIKATORIAI

8. Tyrime naudojami klasifikatoriai:

8.1. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius, EVRK 1.1 red., (toliau – EVRK klasifikatorius), patvirtintas Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Statistikos departamentas) generalinio direktoriaus 2002 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. 252 (Žin., 2002, Nr. 126-5744);

8.2. Lietuvos Respublikos administracinių vienetų ir gyvenamųjų vietovių klasifikatorius;

8.3. Institucinių sektorių ir subsektorių klasifikatorius, patvirtintas Statistikos departamento generalinio direktoriaus 2005 m. rugpjūčio 2 d. įsakymu Nr. DĮ-172;

8.4. Ūkio subjektų teisinių formų (įmonių rūšių) klasifikatorius.

II. TYRIMO ATLIKIMO METODAI

I. POPULIACIJOS ELEMENTŲ APRĖPTIS

9. **Narystės organizacijų aprėptis.** Tyrimas apima šias narystės organizacijas: politines partijas, profesines sąjungas, asociacijas.

10. **Ekonominės veiklos rūšių aprėptis.** Pagal EVRK klasifikatorių tyrimas apima į O sekcijos „Kita komunalinė, socialinė ir asmeninė aptarnavimo veikla“ 91 skyrių „Kitų, niekur kitur nepriskirtų, narystės organizacijų veikla“ patenkančias narystės organizacijas. Tai yra:

91.1 Verslininkų, darbdavių ir profesinių organizacijų veikla;

91.11 Verslininkų ir darbdavių organizacijų veikla;

91.11.10 Prekybos rūmų veikla;

91.11.20 Verslininkų federacijų ir asociacijų veikla;

91.12 Profesinių organizacijų veikla (draugijos, sąjungos, bendrijos, klubai, visuomeninės organizacijos ir kt.);

91.2 Profesinių sąjungų veikla;

91.3 Kitų narystės organizacijų veikla;

91.32 Politinių organizacijų veikla;

91.33 Kitų, niekur kitur nepriskirtų narystės organizacijų veikla.

11. **Geografinė aprėptis.** Tyrimas apima visą šalies teritoriją.

II. TYRIMO ATLIKIMO METODAI

12. Tyrimas yra atliekamas taikant **ištisinį ir imčių metodus**. Tyrimo populiacijos statistinio stebėjimo vienetas – narystės organizacija, turinti juridinio asmens teises. Visa tyrimo populiacija skaidoma į nesikertančias dalis – sluoksnius – pagal ekonominės veiklos rūšį (EVRK klasifikatorius):

12.1. **Ištisai** tiriamos žemiau išvardytos narystės organizacijos (pagal EVRK klasifikatoriaus kodus):

12.1.1. Politinės partijos (91.32.10);

12.1.2. Profesinės sąjungos (91.2);

12.1.3. Prekybos pramonės ir amatų rūmai (91.11.10);

12.1.4. Asociacijos:

12.1.4.1. Asociacijos (verslininkų), sukurtos juridinių asmenų ir užsiimančios nefinansinių paslaugų teikimu (91.11.20);

12.1.4.2. Asociacijos, užsiimančios finansiniu tarpininkavimu ir (arba) pagalbine finansine veikla (91.11.20, 91.11).

12.2. **Imčių metodas** taikomas tiriant likusias asociacijas (91.12, 91.3). Visa į imtį patekusi populiacija suskaidoma į du sluoksnius, atsižvelgiant į darbuotojų skaičių ir pajamas (remiantis Statistinio ūkio subjektų registro informacija):

12.2.1. Į pirmą sluoksnį patenka asociacijos (draugijos, sąjungos, bendrijos, klubai, visuomeninės organizacijos), kurių pajamos >0 ir darbuotojų skaičius >1 . Apklausiamos visos šio sluoksnio narystės organizacijos.

12.2.2. Į antrą sluoksnį patenka asociacijos, kurių pajamos $= 0$ ir darbuotojų skaičius ≤ 1 . Kadangi šių narystės organizacijų ekonominiai rodikliai nereikšmingi, apklausiami 5 procentai šių narystės organizacijų. Narystės organizacijoms atrinkti taikoma paprastoji atsitiktinė imtis.

13. Tiriamos visumos statistiniams rodikliams įvertinti skaičiuojami visų imties sluoksnių įverčiai. Įverčių tikslumas vertinamas santykinė standartinė paklaida. Įverčių skaičiavimas ir jų tikslumo vertinimas, rezultatų analizė atliekama Statistikos departamente. Įverčiams skaičiuoti naudojama *MS Office Excel* programa.

III. STATISTINIŲ DUOMENŲ SURINKIMAS IR APDOROJIMAS

I. STATISTINIŲ DUOMENŲ ŠALTINIAI

14. Respondentų užpildyta statistinės atskaitomybės forma – Pelno nesiekiančios organizacijos ūkinės finansinės veiklos ataskaita F-16 metinė, patvirtinta Statistikos departamento generalinio direktoriaus įsakymu (toliau – statistinė ataskaita). Statistinės ataskaitos forma skelbiama interneto svetainėje <http://www.stat.gov.lt>.

15. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (toliau – SODRA) ir Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) duomenų bazės (duomenys apie vidutinį metinį samdomų darbuotojų skaičių, išlaidos darbo užmokesčiui, socialinio draudimo įmokoms, mokesčiams).

II. STATISTINIŲ DUOMENŲ SURINKIMO FORMOS IR BŪDAI

16. Statistikos departamentas statistinės ataskaitos formas, pateikia Statistikos departamento teritorinėms statistikos įstaigoms iki ataskaitinių metų kovo 19 d.

17. Respondentai statistines ataskaitas teritorinėms statistikos įstaigoms pateikia paštu, elektroniniu paštu arba faksu iki ataskaitinių metų gegužės 15 d.

18. Statistiniai duomenys (duomenys apie vidutinį metinį samdomų darbuotojų skaičių, išlaidos darbo užmokesčiui, socialinio draudimo įmokoms, mokesčiams) gaunami iš SODROS ir VMI duomenų bazių pagal organizacijos kodus registre.

III. STATISTINIŲ DUOMENŲ ĮVEDIMAS IR APDOROJIMAS

19. Statistinių duomenų įvedimas į pirminių statistinių duomenų bazę atliekamas Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio teritorinėse statistikos įstaigose.

20. Statistiniams duomenims įvesti, aritmetinei kontrolei ir loginiam ryšiui tarp reikšmių naudojama *ORACLE* programa. Dėl klaidų ar trūkstamų reikšmių aiškinamasi su respondentais.

21. Parengtoje statistinių duomenų įvedimo ir kontrolės programoje yra numatytas neįvestų statistinių ataskaitų sąrašo formavimas. Trūkstančių statistinių ataskaitų išieškojimu užsiima teritorinės statistikos įstaigos, kurios skambina narystės organizacijoms ar / ir siunčia priminimus ir įspėjimus.

IV. STATISTINIŲ RODIKLIŲ, JŲ PAKLAIDŲ SKAIČIAVIMO FORMULĖS

I. NEATSAKYMO Į APKLAUSĄ VERTINIMAS

22. Dėl įvairių priežasčių dalis narystės organizacijų nepateikia užpildytų statistinių ataskaitų. Veikiančių, tačiau nepateikusių statistinių ataskaitų, narystės organizacijų rodikliai yra vertinami, koreguojant imties svorius.

23. Dėl dalies neatsakiusių narystės organizacijų imties plano svoriai $w_h = \frac{N_h}{n_h}$ yra koreguojami.

čia:

N_h – h sluoksnio dydis (organizacijų skaičius);

n_h – imties didumas h sluoksnyje;

m_h – atsakiusių h sluoksnio organizacijų skaičius.

Daroma prielaida, kad neatsiskaitymas yra atsitiktinis ir visi sluoksnio elementai patenka su ta pačia tikimybe. Ši tikimybė vertinama kaip m_h/n_h .

Tada svoris, koreguojamas atsižvelgiant į neatsakymų skaičių, bus:

$$w'_h = \frac{N_h}{n_h} \cdot \frac{n_h}{m_h} = \frac{N_h}{m_h}.$$

24. Tuo atveju, kai narystės organizacijos neveikia (neegzistuoja), įvertinamas populiacijai nebe priklausantių narystės organizacijų ėmimo sąrašas kiekviename sluoksnyje, ir į jį atsižvelgiant sumažinamas sluoksnio populiacijos dydis.

Tarkime, n_{hm} – populiacijai nebe priklausantių h sluoksnio įmonių skaičius imtyje. Tada h sluoksnio realaus populiacijos dydžio įvertis:

$$N_{hr} = \frac{n_h - n_{hm}}{n_h} N_h.$$

II. STATISTINIŲ DUOMENŲ MAKROREDAGAVIMAS

25. Gavus tyrimo suvestinius rezultatus, atliekamas jų vertinimas ir analizė. Atliekama loginė kontrolė ir rodiklių suderinamumo analizė. Esant dideliems nukrypimams aiškinamasi jų priežastys ir prireikus koreguojama.

III. STATISTINIŲ ĮVERČIŲ SKAIČIAVIMAS, TEORINIAI PAAIŠKINIMAI IR FORMULĖS

26. Statistiniams įverčiams skaičiuoti taikomas sluoksninės imties sumos įvertis. Narystės organizacijoms, ignoravusioms statistinę atskaitomybę, priskiriamos statistiškai stebimų narystės organizacijų atitinkamų veiklos rūšių (sluoksnio) vidurkinės stebimo rodiklio reikšmės. Taikomas sluoksninės imties sumos įvertis t , kuris apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\hat{t} = \sum_h \frac{N_h}{n_h} \sum_{k=1}^n y_{hk} = \sum_h w_h \sum_{k=1}^n y_{kh} ;$$

čia:

y_{hk} – k -tojo imties vieneto iš h sluoksnio reikšmė;

N_h – h sluoksnio dydis (organizacijų skaičius);

n_h – imties didumas h sluoksnyje;

Visų kintamųjų sumų įverčiai skaičiuojami analogiškai.

IV. PAKLAIDŲ SKAIČIAVIMAS, TEORINIAI PAAIŠKINIMAI IR FORMULĖS

27. Įverčių tikslumas vertinamas santykinę standartine paklaida. Kiekvieno įverčio variacijos koeficientas (santykinė standartinė paklaida) skaičiuojamas kvadratinės šaknies iš dispersijos įverčio ir įverčio santykis. Norint paklaidą išreikšti procentais, šis santykis dauginamas iš 100.

$$cv(\hat{t}) = \frac{\sqrt{\hat{D}\hat{t}}}{\hat{t}}, \text{ kur}$$

$$\hat{D}\hat{t} = \sum_{h=1}^H N_{hk}^2 \left(1 - \frac{n_{hk}}{N_{hk}}\right) \frac{\hat{S}_h^2}{n_{hk}}, \quad \hat{S}_h^2 = \frac{1}{n_h - 1} \sum_{k=1}^{n_h} (y_{hk} - \bar{y}_h)^2,$$

$$\bar{y}_h = \frac{1}{n_h} \sum_{k=1}^{n_h} y_{hk}$$

V. NAUDOJAMOS KOMPIUTERIŲ PROGRAMOS

28. Naudojamos *ORACLE* ir *MS Office Excel* kompiuterinės programos.

V. REZULTATŲ PATEIKIMAS VARTOTOJAMS

29. Statistinė informacija apie narystės organizacijų ūkinę finansinę veiklą, ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto kaitą pagal institucinius sektorius, veiklos pobūdį, įmonės veiklos rūšis pateikiama Nacionalinių sąskaitų skyriui BVP skaičiuoti kiekvienų, einamųjų metų liepos mėn. pabaigoje.

30. Pagal vartotojų užklausas teikiama statistinė informacija apie verslininkų asociacijų, profesinių sąjungų narių skaičių.

VI. VARTOJAMI SUTRUMPINIMAI

31. EVRK – Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius

32. SODRA – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba

33. VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija

VII. NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

34. Kalčinskas, G. 1997: *Buhalterinės apskaitos pagrindai*, Vilnius: UAB „Pačiolis”.

35. Krapavickaitė D., Plikusas A., 2005, *Imčių teorijos pagrindai*.